

Kraków, 29 stycznia 2025 r.

Polityka spójności sprawi, że UE stanie się lepszym miejscem, ale musi być coraz bardziej ekologiczna i bliższa obywatelom

Kluczowe postulaty seminarium eksperckiego dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego na temat kształtu polityki spójności po 2027 r. "W stronę zielonej spójności", które odbyło się w Krakowie 29 stycznia 2025 r.

Wieloletnie Ramy Finansowe (WRF), często nazywane budżetem UE, są głównym katalizatorem europejskiej transformacji ekologicznej i społecznej. Fundusze europejskie odpowiadają za wiele inwestycji publicznych w państwach członkowskich.

Wielkość przyszłych WRF ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju UE, osiągnięcia celów Europejskiego Zielonego Ładu oraz przezwyciężenia pułapki rozwojowej i kryzysu konkurencyjności. W następnym okresie programowania (2028-2034) powinny one mieć co najmniej taką samą wielkość jak obecnie, kiedy są wzmocnione komponentem instrumentu odbudowy (KPO). UE powinna skupić się na polityce spójności, ponieważ jest ona kluczową polityką inwestycyjną Unii. Należy ją utrzymać i dalej ulepszać poprzez wzmocnienie jej kluczowych cech, takich jak:

- wspieranie inwestycji klimatycznych i środowiskowych
- zapobieganie szkodliwym inwestycjom (zasada "nie czyn poważnych szkód" - DNSH)
- włączanie zasady partnerstwa do głównego nurtu polityki i wielopoziomowe zarządzanie
- zapewnienie podejścia regionalnego i lokalnego (na przykład poprzez Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji)

Aby przyszła, odnowiona polityka spójności mogła właściwie sprostać wyzwaniom stojącym przed Unią i wpisywać się w zmieniające się ramy polityki UE, musi być faktycznie oparta na zasadzie spójności określonej w Traktacie o Funkcjonowaniu UE. Powinna wspierać inwestycje oparte na wartościach, ekologiczne, sprawiedliwe i zorientowane społecznie.

Dlatego polityka spójności powinna:

1. **Koordynować inne polityki UE** dotyczące klimatu, transportu, rolnictwa i zasad społecznych, takich jak uwzględnianie aspektu płci, wzmocnienie pozycji młodzieży oraz przeciwdziałanie wyludnieniu i ubóstwu. Powinna również służyć jako wertykalny mechanizm koordynacji między władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi, aby zapewnić, że spójność i wpływ polityki na regiony będą brane pod uwagę w całej polityce i regulacjach UE.
2. **Wzmocnienie aspektu reform**, ale w ścisłym powiązaniu ze strategiami dekarbonizacji (np. KPEiK) i procesem zarządzania gospodarczego UE (Semestr Europejski). Zalecenia dla poszczególnych krajów w ramach procesu Semestru muszą być bardziej konkretne i lepiej powiązane z zieloną polityką UE.
3. **Zwiększenie przejrzystości, rozliczalności i udziału społeczeństwa** w celu poprawy efektywności i jakości wydatkowania funduszy UE. Ramy zarządzania powinny być dalej wzmacniane, podobnie jak ulepszona zasada partnerstwa w programowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji. Pozwoli to dalej wzmacniać zasadę pomocniczości.
4. **Dalsza regionalizacja** (co do zasady na poziomie NUTS 2, ale ze wzmocnioną rolą subregionów NUTS 3, jak w procesie sprawiedliwej transformacji) i priorytetowe traktowanie finansowania współpracy transgranicznej i międzyregionalnej oraz obszarów zewnętrznych granic UE. Wzmocnienie podejścia terytorialnego i ukierunkowanego terytorialnie oraz usprawnienie procesu oceny oddziaływania terytorialnego (*Territorial Impact Assessment, TIA*).
5. **Inwestowanie w potencjał na szczeblu lokalnym**. Inwestycje w kapitał ludzki są jednymi z najbardziej opłacalnych inwestycji w Europie, dlatego musimy umożliwić funduszom polityki spójności wspieranie kosztów operacyjnych władz lokalnych i regionalnych. Umożliwi to między innymi gromadzenie danych lub planowanie regionalnych programów na rzecz odpowiedzialnej środowiskowo i społecznie transformacji energetycznej.
6. **Poprawa dostępu do funduszy dla różnych beneficjentów**, przede wszystkim w celu finansowania małych i innowacyjnych projektów oraz projektów realizowanych przez marginalizowane sektory społeczeństwa. Wymaga to lepszego projektowania naborów wniosków, które powinny uwzględniać potrzeby i możliwości beneficjentów, stosować proste zasady i zwiększać świadomość na temat spójności i celów ram polityki UE. Opracowanie środków wsparcia dla beneficjentów, które poprawią dostępność i jakość przygotowywanych projektów, takich jak punkty kompleksowej

- obsługi (*one stop shops*), powinno być obowiązkowe na szczeblu krajowym i regionalnym.
7. **Zaangażowanie obywateli w osiągnięcie długoterminowych celów** poprzez wdrażanie inwestycji nie tylko "dla", ale także "przez" ludzi, np. poprzez wspieranie decentralizacji systemów energetycznych wraz z powstawaniem obywatelskich społeczności energetycznych,
 8. **Poprawa "zasady wartości dodanej"**, która powinna promować rozwiązania transformacyjne przynoszące znaczące korzyści środowiskowe i społeczne. Utrzymanie zasady DNSH i przeznaczanie środków na klimat na poziomie WRF.
 9. **Zwiększenie ukierunkowanego wsparcia dla poszczególnych technologii** poprzez dobre zaprojektowanie i wykorzystanie instrumentów finansowych, zielonych zamówień publicznych, zasad pomocy publicznej i ograniczanie ryzyka dla przedsiębiorstw przyczyniających się do dekarbonizacji i zarządzania popytem.
 10. **Mapowanie potrzeb inwestycyjnych w zakresie dekarbonizacji**, skuteczności różnych metod finansowania (publiczne granty i pożyczki, finansowanie mieszane lub w pełni prywatne). Instrumenty finansowe powinny stać się bardziej atrakcyjne poprzez zapewnienie oferty dostosowanej do poszczególnych beneficjentów i rodzajów inwestycji na podstawie analiz opartych na danych.
 11. **Przegląd obecnych i nowych, potencjalnych priorytetów polityki spójności** w celu wspierania dóbr publicznych UE i przeciwdziałania nierównościom w państwach członkowskich UE.
 12. **Ustanowienie specjalnego funduszu na rzecz bioróżnorodności** w celu finansowania inwestycji w zakresie adaptacji do zmian klimatu w oparciu o rozwiązania oparte na przyrodzie (*Nature Based Solutions, NBS*), które wdrażają unijne prawo o odbudowie zasobów przyrodniczych (*Nature Restoration Law, NRL*).

Przyjęcie powyższych rekomendacji dostosuje politykę spójności do potrzeb i wyzwań stojących przed UE. Jednocześnie koszt braku działania podważyłby wysiłki Unii na rzecz osiągnięcia spójności terytorialnej, społecznej i gospodarczej.

W imieniu organizatorów,

Anelia Stefanova

Krzysztof Mrozek

Maike Kirsch

CEE Bankwatch Network

Polska Zielona Sieć

E3G

Patronat polskiej prezydencji w Radzie UE
Patronage of the Polish presidency of the Council of the EU
Patronage de la présidence polonaise du Conseil de l'UE

Supported by:

on the basis of a decision
by the German Bundestag

This project is part of the European Climate Initiative (EUKI) of the German Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action (BMWK). The opinions put forward in this paper are the sole responsibility of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action (BMWK).

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or CINEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.